

İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Organ Bağıışı Hakkında Bilgi, Tutum ve Davranışları

Knowledge, Attitudes and Behaviors of Theology Faculty Students Concerning Organ Donation

Aliye Bulut

Bingöl Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Anabilim Dalı, Bingöl, Türkiye

ÖZ

GİRİŞ ve AMAÇ: Bu çalışma; Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi bölümünde öğrenim görmekte olan öğrencilerin organ bağıışı ile ilgili mevcut bilgi, tutum ve inançları konusunda bilgi toplamak ve varsa bu konuyla ilgili aksaklıkları belirlemek amacıyla yapılmıştır.

YÖNTEM ve GEREÇLER: Araştırmada kullanılan veri toplama aracı literatür bilgilerine dayanarak araştırmacı tarafından geliştirilen Anket Formu'dur. Anket formu 38 sorudan oluşmaktadır. İlk 14 soru öğrencilerin demografik özellikleri ilgilidir. Diğer sorular ise, organ bağıışı ile ilgili olarak öğrencilerin genel yaklaşımlarını ve tutumlarını ve organ bağıışı ile ilgili olabilecek çeşitli demografik özelliklerini belirlemeye yönelik sorulardan oluşmaktadır.

BULGULAR: Katılımcıların organ bağıışı yapmayı düşünme durumlarının dağılımı incelendiğinde; %31,1'i organ bağıışı yapmayı düşündüğünü belirtirken, %28,1'i düşünmediğini belirtmiştir. Katılımcıların %40,7'si ise organ bağıışı konusunda kararsız olduğunu belirtmiştir. Organ bağıışı konusunda eğitim alma durumunda ise organ bağıışı konusunda evet ve kararsız olanların büyük çoğunluğu eğitim almayı isterken; bağıışlamayı düşünmeyenlerin büyük çoğunluğu (%76,5) eğitim almayı istememektedir ($p<0,05$).

TARTIŞMA ve SONUÇ: İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin organ bağıışı konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları, organ naklinin dinen uygun olmadığına dair çeşitli kaygılar yaşadıkları ve bu konuda bilgilendirilmeye ihtiyaç duydukları, daha çok konunun uzmanı olan hekimlerin bilgisi dâhilinde organ bağıışı birimlerinden fikir almak istedikleri ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: organ bağıışı, ilahiyat fakültesi öğrencileri, bilgi düzeyi.

ABSTRACT

INTRODUCTION: This study was conducted for the purpose of collecting information about current knowledge, attitudes, and beliefs of students studying in Bingöl University Theology Faculty concerning organ donation and detecting inconveniences on this subject, if any.

METHODS: Data collection tool used in the study was a Questionnaire, which was prepared by the researcher based on literature knowledge. The questionnaire consisted of 38 questions. The first 14 questions are related to demographic characteristics of the students. Other questions, on the other hand, are aimed at determining the general approaches and attitudes of the students concerning organ donation and various demographic characteristics concerning organ donation.

RESULTS: While examining the distribution of the state of the participants to think organ donations, 31.1% of them indicated that they considered organ donation, whereas 28.1% did not think. 40.7% of the participants indicated that they were undecided about organ donation. Regarding the state of receiving the training on organ donation it was determined that while a great majority of the participants who gave the answer "yes" and "undecided" to the question about organ donation wanted to train, a great majority of those who did not consider organ donation (76.5%) did not want to train ($p<0.05$).

DISCUSSION and CONCLUSION: It was revealed that Theology Faculty students did not have sufficient knowledge about organ donation, had various concerns about religious inconvenience of organ transplantation, needed to be informed on this subject, and wanted to get opinion from organ donation units mostly within the knowledge of attending physicians.

Keywords: organ donation, theology faculty students, knowledge level.

İletişim / Correspondence:

Dr. Aliye Bulut

Bingöl Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Anabilim Dalı, Bingöl, Türkiye

E-mail: aliyedemirok@yahoo.com

Başvuru Tarihi: 18.08.2018

Kabul Tarihi: 07.02.2019

GİRİŞ

Organ nakli, vücutta görevini yapamayan bir organın yerine canlı bir vericiden veya ölüden alınan sağlam bir doku veya organın nakledilmesidir (1). Organ bağıışı ise; kişinin sağlığında ya da öldükten sonra organlarını, kronik organ hastası olan kişilere nakledilmesi için bağışlamasıdır (2).

Organ nakillerinde verici kaynağı, canlı ve kadavra olarak ikiye ayrılmaktadır. Canlı kişilerden organ alınması, organ veren kişinin yaşamını riske sokmayacak şekilde çift organlarından birini ya da bir organın bir bölümünü (karaciğer) almak ile mümkündür (3). Birçok Batı ülkesinde organ nakilleri ağırlıklı olarak kadavradan sağlanırken, ülkemizde bu konuda büyük sıkıntılar yaşanmakta ve organ nakilleri Batılı ülkelerin tam tersi ağırlıklı olarak canlı donörlerden yapılmaktadır (4). Uygun vericinin bulunması durumunda alınan organlar; ilerlemiş kalp, böbrek, karaciğer ve akciğer hastalıkları olanlar, işlev kaybı gelişmiş hastalar ile estetik ve fonksiyonel olarak önemli hasar gelişmiş hastalar için yeni bir başlangıç demektir (5). Günümüzde organ nakli, birçok kronik organ hastalıklarında uygulanan rutin, geçerli ve ileri bir tedavi yöntemi olarak kabul edilmektedir (6).

Dünya genelinde organ nakliyle ilgili en önemli sorun, ihtiyacı olan kişilere yetecek kadar organ bağıışının olmamasıdır (7,8). Bu sorunu bir ölçüde ortadan kaldırmak üzere kadavra donörden bağıış oranlarını artırmak, bunun için de farkındalığın artırılmasına yönelik eğitim çalışmaları yürütmek gerekmektedir. Organ bekleyen hastaların sayısının her geçen gün arttığı ülkemizde toplumun organ nakli konusunda farkındalığın artmasını sağlamak, bu konuda çalışmalar yapmak zorunlu hale gelmiştir (9). Organ bağıışı ve nakillerinin yapılabilmesi için, toplum bu konuda bilgilendirilmelidir.

Türkiye’de yürütülen bir çalışmada, halkın organ bağıışına ilişkin tutumları incelenmiş ve katılımcıların organ bağıışını reddetmelerinin nedeni olarak sırasıyla; bir nedenin olmaması (% 40), vücut bütünlüğünün bozulmasından korkma (% 31,7) ve dini inançlar (% 16,1) saptanmıştır (10). Yurtdışında yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlar elde edilmiş, kişilerin konu hakkında yeterli farkındalığa ve bilgiye (11) sahip olmamalarının, ölüm korkusunun, dini kurallara, beyin ölümüne ve

ahlaki politikalara ilişkin bilgisizlik ya da şüphenin bağıışa karar verme sürecini olumsuz yönde etkileyen faktörler arasında yer aldığı bulunmuştur (12).

Özellikle konunun dini ve etik boyutları da göze alındığı zaman; İlahiyat Fakültesi bölümünde öğrenim görmekte olan öğrencilerin organ bağıışı hakkındaki bilgi, tutum ve davranışlarının belirlenmesini önemli bir adım olarak görmekteyiz.

Bu amaçla bu çalışma; Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi bölümünde öğrenim görmekte olan öğrencilerin organ bağıışı ile ilgili mevcut bilgi, tutum ve inançları konusunda bilgi toplamak ve varsa bu konuyla ilgili aksaklıkları belirlemek amacıyla yapılmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Çalışmanın evrenini, araştırmanın yapıldığı dönemde Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi bölümünde dört yıl öğrenim görmekte olan 323 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmanın verileri 1 Mart - 31 Mayıs 2016 tarihleri arasında toplanmıştır. Tanımlayıcı tipteki bu araştırma kapsamında, tüm sınıflardaki bu öğrencilerden 302’sine ulaşılmıştır (Cevaplılık oranı: %97,5). Ulaşılamayan öğrenciler araştırmanın yapıldığı tarihlerde herhangi bir nedenle okulda bulunmayanlardır.

Araştırma öncesi, Bingöl Üniversitesi Yerel Etik Kurulundan onay alınmıştır. Çalışma Helsinki Deklarasyonu ilkeleri uyarınca gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılımı düşüreceklerinden gönüllü katılımcılardan yazılı onam istenmemiş olup, sözlü onamları alınmıştır. Ankete ekli form ile, alınan bilgilerin bu çalışmanın bilimsel platformu dışında kullanılmayacağı, bireylerin çalışmaya katılmakta tamamen özgür oldukları, araştırma süresince kendilerine invaziv işlemlerin hiçbir şekilde uygulanmayacağı, istedikleri andan araştırmadan çekilebilecekleri, bu kararın onlara sunulacak hizmette hiçbir şekilde olumsuzluğa yol açmayacağı, araştırmanın tüm aşamalarında kimliklerinin gizli tutulacağı, çalışmaya katılımın kendilerine hiçbir şekilde yük getirmeyeceği, formun kendilerine sözlü olarak okunacağı, kendilerinden hiçbir şekilde imza istenmeyeceği, ad soyadı, kimlik numarası gibi bilgilerin hiçbir şekilde sorulmayacağına dair bilgilendirilmiştir.

Araştırmada kullanılan veri toplama aracı literatür bilgilerine dayanarak araştırmacı tarafından geliştirilen Anket Formu'dur. Anket formu 38 sorudan oluşmaktadır. İlk 14 soru öğrencilerin demografik özellikleri ilgilidir. Diğer sorular ise, organ bağıışı ile ilgili olarak öğrencilerin genel yaklaşımlarını ve tutumlarını ve organ bağıışı ile ilgili olabilecek çeşitli demografik özelliklerini belirlemeye yönelik sorulardan oluşmaktadır. Veriler araştırmacılar tarafından yüz yüze görüşme yöntemiyle yaklaşık 40 dakikada toplanmıştır.

Araştırmada elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılmış ve istatistik analizler SPSS v.22 paket programı ile değerlendirilmiş olup, hata kontrolleri ve tabloları yapılmıştır. Ortalamalar standart sapma ile birlikte verilmiş (Ort.±SS), $p<0.05$ istatistiksel anlamlılık olarak değerlendirilmiştir. Verilerin analizinde frekans ve ortalama, nitel ikiden fazla gruplu verilerin karşılaştırılmasında ki-kare testi kullanılmıştır.

BULGULAR

Katılımcıların yaş gruplarına göre dağılımları incelendiğinde; %74,2'sinin 18-22 yaş aralığında, %3,3'ünün ise 27 yaş ve üzerinde olduğu görülmektedir. Cinsiyete göre dağılım incelendiğinde; %72,8'inin kadın, %27,2'sinin ise erkek olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin mesleklerine göre dağılımı

incelendiğinde; ev hanımı olanların oranı %91,7 iken, memur olanların oranı ise %3'dür. Katılımcıların baba meslek durumlarına göre dağılımı incelendiğinde ise; işsiz olanların oranı %6; memur olanların oranı %20,9'dur. Parçalanmış bir aileye sahip olanların oranı ise %1,3'tür. Katılımcıların sigara kullanım durumları incelendiğinde; %13,6'sı sigara kullandığını belirtmişken, %86,4'ü sigara kullanmadığını belirtmiştir.

Katılımcıların organ bağıışı yapmayı düşünme durumlarının dağılımı incelendiğinde; %31,1'i organ bağıışı yapmayı düşündüğünü belirtirken, %28,1'i düşünmediğini belirtmiştir. Katılımcıların %40,7'si ise organ bağıışı konusunda kararsız olduğunu belirtmiştir. Organ bağıışı düşünenlerin nedenlerinin dağılımı incelendiğinde; %22,5'i organ bağıışı yaşamsal öneme sahip olduğu için, %20,5'i iyilik yapmak için olarak belirtmiştir. Organ bağıışını düşünemeyenlerin nedenlerinin dağılımı incelendiğinde; %14,6'sı dini açıdan uygun olmadığını düşündüğünden dolayı olduğunu söylemiştir. Vücut bütünlüğünün bozulmasını istemedikleri için düşünmeyenlerin oranı %10,3; kendi hayatı riske girebileceği için düşünmeyenlerin oranı %4,6; diğer nedenlerden dolayı düşünmeyenlerin oranı ise %3,3'tür. (Tablo 1).

Tablo.1 Öğrencilerin Organ Bağıışı Yapmayı Düşünme Durumuna Göre Dağılımı

Organ Bağıışı Yapmayı Düşünme Durumu		Sayı (N=302)	Yüzde (%)
Organ bağıışı yapmayı düşünme durumu	Evet	94	31,1
	Hayır	85	28,1
	Kararsızım	123	40,8
Evetse neden?	Organ bağıışı yaşamsal öneme sahip olduğu için	68	22,5
	İyilik yapmak için	62	20,5
	Dini açıdan uygun olduğu için	37	12,3
	Eğitim süresince konu hakkında bilgi aldığım için	9	3,0
	Diğer	7	2,3
	Basın yayın organları teşvik edici	6	2,0
	Toplum tarafından kabul gördüğü için	6	2,0
	Maddi destek kazanmak için	1	0,3
	Diğer	1	0,3
Hayırsa neden?	Dini açıdan uygun olmadığını düşünüyorum	44	14,6
	Vücut bütünlüğümün bozulmasını istemediğim için	31	10,3
	Kendi hayatım riske girebileceği için	14	4,6
	Diğer	10	3,3
	Ailem izin vermeyeceği için	8	2,6
	Nakle rağmen hasta zaten hayatını kaybettiği için	3	1,0
Toplum tarafından kabul görmediği için	1	0,3	

* Birden fazla seçenek üzerinden analiz yapılmıştır.

Katılımcıların organ bağıışı bekleyen yakınlarının olup olmadığı sorulduğunda %5,7'sinin organ bağıışı bekleyen bir yakını varken, %93,7'sinin organ bağıışı bekleyen bir yakını bulunmamaktadır.

Yakını organ bağıışı bekleyen katılımcıların yakınlarının hangi organları beklediklerinin dağılımı incelendiğinde; %89,4'ü böbrek beklerken, %5,3'ü kalp ve karaciğer beklemektedir.

Tablo.2 Öğrencilerin Organ Bağıışıyla İlgili Sorulara Vermiş Oldukları Cevaplara Göre Dağılımı

Öğrencilerin Organ Bağıışıyla İlgili Sorulara Vermiş Oldukları Cevaplar	Sayı (N=302)	Yüzde (%)
Sağlıklı iken organ bağıışı yapmayı düşünüyor musunuz?	Evet	83 27,5
	Hayır	219 72,5
Organ nakli ve bağıışı konusunun dini yönü yeterince araştırılmış mıdır?	Evet	89 29,5
	Hayır	213 70,5
Organ nakil ve bağıışı konusunun tıbbi yönü yeterince araştırılmış mıdır?	Evet	179 59,3
	Hayır	123 40,7
Organ nakil ve bağıışı konusunun sosyal yönü yeterince araştırılmış mıdır?	Evet	76 25,2
	Hayır	226 74,8
Sizce İslam Dini organ nakli ve bağıışına nasıl bakmaktadır?	Olumlu	138 45,7
	Olumsuz	75 24,8
	Kesin bir bilgi yok	89 29,5
Gayri müslim birinden organ nakli yaptırmak dinimizce uygun mudur?	Evet	54 17,9
	Hayır	45 14,9
	Bilmiyorum	203 67,2
İslam dinine göre organ bağıışında bulunan kişiler ücret veya hediye talep etmesini nasıl değerlendirirsiniz?	Edebilir	47 15,6
	Hayır, kesinlikle etmemeli	141 46,7
	Bilmiyorum	114 37,7

Araştırmacılara sorulan “Beyin ölümü gerçekleştiği doktorlar tarafından belirlenmesine rağmen hasta kurtulup normal yaşama dönebilir mi?” sorusuna evet cevabı verenlerin oranı %40,4 iken hayır cevabı verenlerin oranı %24,2’dir. Herhangi bir bilgisi olmayanların oranı ise, %35,4’tür.

Katılımcılara göre; ülkemizde organ nakillerinin yeterli olup olmadığı konusunda düşünceleri incelendiğinde; %2,7’si yeterli olduğunu belirtirken, %58,9’u yeterli olmadığını belirtmiştir. Katılımcıların %38,4’ünün ise bu konuda bilgisi bulunmamaktadır. Ayrıca öğrencilerin organ bağışi konusunda kimden eğitim almak isteyebileceklerinin dağılımı incelendiğinde; %59,9’u konunun uzmanından, %29,6’sı din görevlisinden, %9,1’i ise sağlık personelinden eğitim almak istediğini belirtmiştir. Diğer kaynaklardan eğitim almak isteyenlerin oranı %1,4’dir.

Katılımcıların sağlıklı iken organ bağışi yapmayı düşünme durumlarının dağılımı incelendiğinde; %27,5’i sağlıklı iken organ bağışi yapmayı düşünürken, %72,5’i düşünmemektedir.

Araştırmamıza katılan öğrencilerin, organ nakli ve bağışi konusunun dini yönden yeterince araştırılıp araştırılmadığı hakkındaki düşüncelerinin dağılımı incelendiğinde; %29,5’i yeterince araştırıldığını düşünürken; %70,5’i ise yeterince araştırıldığını düşünmemektedir (Tablo 2).

Katılımcıların organ bağışi yapmayı düşünmesi ile başkasının organı ile yaşamayı düşünme durumu karşılaştırıldığında, organ bağışi yapmayı düşünenlerin %89,4’ü ve kararsız olanların %79,7’si alabileceklerini belirtirken; organ bağışi yapmayı düşünmeyenlerin büyük çoğunluğu (%58,8) almayı düşünmeyeceğini belirtmiştir ($p<0,05$). Bir yakınının organlarını bağışlama durumunda ise, büyük çoğunluğu bağışlayabileceğini belirtmiştir ($p<0,05$). Organ bağışi konusunda eğitim alma durumunda ise organ bağışi konusunda evet ve kararsız olanların büyük çoğunluğu eğitim almayı isterken; bağışlamayı düşünmeyenlerin büyük çoğunluğu (%76,5) eğitim almayı istememektedir ($p<0,05$). Son olarak, araştırmaya katılan öğrencilerin organ bağışi yapmayı düşünenler ile düşünmeyenlere göre organ bağışi bekleyen yakını olan ve olmayanlar arasında ilişkiye bakıldığında, anlamlı bir ilişki yoktur. ($p>0,05$) (Tablo 3).

Tablo 3. Katılımcıların organ bağışi yapmayı düşünme durumuna göre bazı durumların karşılaştırılması

Durumlar	Organ bağışi yapma düşünme durumu						P değeri (ki-kare değeri)	
	Evet		Hayır		Kararsızım			
		n	%	n	%	n	%	
Gerektiğinde, bir başkasının organlarından birinin nakli ile yaşamayı düşünür müsünüz?	Evet	84	89,4	35	41,2	98	79,7	P:0,001* (kikare:57,5)
	Hayır	10	10,6	50	58,8	25	20,3	
Eğer karar verme hakkınız olduğu bir yakınınızın beyin ölümü gerçekleşmiş olsaydı bu yakınınızın organlarını bağışlar mıydınız?	Evet	85	90,4	55	64,7	100	79,5	P:0,001* (kikare:18,5)
	Hayır	9	9,6	30	35,3	23	18,7	
Organ bağışi konusunda eğitim almak ister misiniz?	Evet	73	77,7	20	23,5	50	40,7	P:0,001* (kikare:56,2)
	Hayır	21	22,3	65	76,5	73	59,3	
Organ bağışi bekleyen yakınınız var mı?	Evet	7	7,4	4	4,7	8	6,5	P:0,746 (kikare:0,59)
	Hayır	87	92,6	81	95,3	115	93,5	
Toplam		94	100,0	85	100,0	123	100,0	

*Ki-kare testi yapılmıştır. $p<0,05$.

TARTIŞMA

Günümüzde organ nakli giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Araştırma sonuçları incelendiğinde öğrencilerin organ nakli ve bağış konusunda yeterince bilgi sahibi olmadıkları saptanmıştır. Farklı öğrenci grupları üzerinde yapılan pek çok çalışmada üniversite öğrencilerinin organ nakli ve bağış konusunda yeterince bilgi sahibi olmadıkları ve alınan bilgilerin çoğunun TV/internet/gazete/dergi gibi kitle iletişim araçlarından alındığı saptanmıştır (13,14). Bu bulgular; üniversite öğrencilerinin organ bağış konusunda yeterli bilgi sahibi olma ve konu hakkında eğitim alma oranının halen istenilen seviyelerde olmadığını göstermektedir.

Katılımcıların organ bağış yapmayı düşünme durumlarının dağılımı incelendiğinde; %31,1'i organ bağış yapmayı düşündüğünü belirtirken, %28,1'i düşünmediğini belirtmiştir. Katılımcıların %40,8'si ise organ bağış konusunda kararsız olduğunu belirtmiştir. Kılıç, Koçak, Türker, Gürpınar ve Gülerik' in üniversite öğrencileri ile yaptıkları araştırmada öğrencilerin çoğunluğu (%91,1) organ bağış yapabileceklerini belirtmişlerdir (13). Diğer yandan Yaşar ve ark. Kırşehir'de sağlık meslek yüksekokulunda yaptıkları bir çalışmada katılımcıların yaklaşık %35'inin organ bağışında bulunmak istedikleri, %10,5'i organ bağışında bulunmak istemediklerini, % 54,6'sı organ bağış konusunda kararsız olduklarını belirtmiştir (15). Parlar ve arkadaşlarının çalışmasında ise, öğrencilerin %44,2'sinin organ bağışında bulunmak ister miydiniz sorusuna hayır cevabını verdikleri saptanmıştır (16). Çalışmamızın sonuçları literatürle uyumludur ve organ bağış konusunda kararsız olan grupların çoğunluğu dikkat çekicidir.

Organ bağış düşünenlerin nedenlerinin dağılımı incelendiğinde; %22,5'i organ bağış yaşamsal öneme sahip olduğu için, %20,5'i iyilik yapmak için olarak belirtmiştir. Organ bağışında bulunmayı isteme nedenlerinin sorgulandığı çalışmalar incelendiğinde; Özmen ve ark. (17) insanlığa hizmet etmek (%82,2), Pierini ve ark. (18) insanlara hayat vermek (%44,8) Bölükbaş ve ark. (5) insan yaşamını sağlamak (%40) için organ bağışında bulunulmak istendiğini saptamışlardır.

Organ bağışını düşünmeyenlerin nedenlerinin dağılımı incelendiğinde; %14,6'sı dini açıdan uygun olmadığını düşündüğünden dolayı olduğunu söylemiştir. Vücut bütünlüğünün bozulmasını istemedikleri için düşünmeyenlerin oranı %10,3; kendi hayatı riske girebileceği için düşünmeyenlerin oranı %4,6; diğer nedenlerden dolayı düşünmeyenlerin oranı ise %3,3'tür. Bölükbaş ve ark. (5) dinsel inanç gereği (%44,8), Canova ve ark. (19) İtalya'da üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmada öğrencilerin büyük kısmının (%43,7) etik nedenler ile, Al-Fagih (20) katılımcıların donör olduklarında gerekli bakımın gösterilmeyeceği düşüncesi ile, Sanner (21) bedenlerinin parçalanacak olması (%39) nedeni ile, katılımcıların organlarını bağışlamak istemediklerini belirlemiştir. Literatürde organ bağışında bulunmayı engelleyecek faktörler arasında; dini inanışlar, vücut bütünlüğünün bozulacağı düşüncesi, bilgi eksikliği, organ ticaretinden korkma ve tıbbi güvensizlikler yer almaktadır (9, 21, 22).

Organ bağış konusundaki engeller araştırılırken, üzerinde en fazla durulan konulardan birisi de dini inançlardır (17). Ülkemizde, halk arasında organ naklinin dinen uygun olmadığına dair yaygın kanı, organ bağışından kaçış nedenlerindedir (23). Başka bir deyişle inançlar; organ bağış hakkında başkalarını düşünen ifadeler ve yanılgılar veya korkular olarak nitelendirilebilir. Bir inancın gücü organ bağışına karşı tüm tutumu etkiler (24). Yapılan çalışmalar; öldükten sonra vücudun bir bütün olarak korunması inancı, ölüm ile ilgili konuların tartışılması konusundaki tedirginlik ve organ bağışına karşı ailesel itirazlar konusundaki geleneksel inançlar gibi sosyo-kültürel faktörlerin organ bağışına karşı 'negatif tutum' ile önemli ölçüde ilişkili olduğu saptanmıştır (25,26). Bizim çalışmamızda, organ bağışının yaygın olmamasının temel nedenleri sorgulandığında katılımcılar tarafından organ bağışıyla ilgili yetersiz bilgilendirme, organ bağışının dini bakış açısına aykırı olması ve vücut bütünlüğünün bozulmasını istememeleri sebep olarak gösterilmiştir.

Organ bağışlarını arttırabilmek için halkın bu konudaki yetersiz bilgisini ve olumsuz tutumunu gidermek, toplumda bu alanda oluşmuş engelleri aşmak gerekmektedir. Halkı bilgilendirme ve konuya ilgili hale getirmek için devlet destekli gönüllü kuruluşlar yoğun çalışma yürütmelidir (27). Katılımcıların %38,4'ünün ise bu konuda bilgisi bulunmamaktadır. Ayrıca öğrencilerin organ bağış konusunda kimden eğitim almak isteyebileceklerinin dağılımı incelendiğinde; %59,9'u konunun uzmanından, %29,6'sı din görevlisinden, %9,1'i ise sağlık personelinen eğitim almak istediğini belirtmiştir. Ayrıca, İlahiyat Fakültesinde eğitim alan öğrencilerin organ bağış yapmayı düşünmesi ile başkasının organı ile yaşamayı düşünme durumu karşılaştırıldığında, organ bağış yapmayı düşünenlerin %89,4'ü ve kararsız olanların %79,7'si alabileceklerini belirtirken; organ bağış yapmayı düşünmeyenlerin büyük çoğunluğu (%58,8) almayı düşünmeyeceğini belirtmiştir ($p<0,05$). Bir yakınının organlarını bağışlama durumunda ise, büyük çoğunluğu bağışlayabileceğini belirtmiştir ($p<0,05$). Organ bağış konusunda eğitim alma durumunda ise organ bağış konusunda evet ve kararsız olanların büyük çoğunluğu eğitim almayı isterken; bağışlamayı düşünmeyenlerin büyük çoğunluğu (%76,5) eğitim almayı istememektedir ($p<0,05$).

SONUÇ

İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin organ bağış konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları, organ naklinin dinen uygun olmadığına dair çeşitli kaygılar yaşadıkları ve bu konuda bilgilendirilmeye ihtiyaç duydukları, daha çok konunun uzmanı olan hekimlerin bilgisi dâhilinde organ bağış birimlerinden fikir almak istedikleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca, organ bağışlamak isteyenlerin çok azının organ bağışında buldukları saptanmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda; başta dini inançlar konusunda yaşanan kaygılar azaltılmalı ve bu konulara açıklık getirilmelidir. Organ bağış konusunda yalnızca İlahiyat Fakültesi öğrencileri değil, toplumun her kesiminin eğitim programlarına dâhil edilmesi ve konu ile ilgili broşürlerin hazırlanması

önerilebilir. Özellikle, organ bağış yapma konusunda kararsız olan ve organ bağış yapmak istemeyen kişilerin düşüncelerini olumlu yönde değiştirmek ilk hedef olmalıdır. Okullarda eğitim verilmesi, organ bağış kampanyalarının arttırılması ve medya aracılığı ile halkı bilinçlendirmeye yönelik programların hazırlanması organ bağış oranının arttırılması amacıyla yapılabilecek çalışmalar arasında yer alabilir.

This study has been presented as an oral presentation in the 1st 1. International Academic Research Congress held in Antalya between 03 and 05 November 2016.

KAYNAKLAR

1. Demirhan EA. Organ aktarmaları. Tıbbi Deontoloji ve Genel Tıp Tarihi. Bursa, Güneş ve Nobel Yayınları, 1996;9-117.
2. Parlak Ş. Organ bağış ve organ naklinde ortaya çıkan sorunlar, TBB Dergisi, 2009; 83: 189-222.
3. Collins TJ. Organ and tissue donation: a survey of nurses' knowledge and educational needs in an adult ITU. Intensive and Critical Care Nursing 2005;21(4):226-33.
4. Keçecioğlu N, Tuncer M, Yüce L, Akaydin M, Yakupoğlu G. Attitudes of religious people in Turkey regarding organ donation and transplantation. Transplant Proc 2000;32:629-30
5. Bölükbaş N, Eyüpoğlu A, Kurt P. Organ Bağış Hakkında Üniversite Öğrencilerinin Düşünceleri. OMU Tıp Dergisi 2004; 21(2):73-7.
6. Garcia, GG, Harden P, Chapman J. Böbrek naklinin global rolü. Türk Nefroloji Diyaliz ve Transplantasyon Dergisi, 2012;21 (1):1-6.
7. Human Organ Transplantation in Europe: An Overview. 2003, European Commission Directorate - General Health and Consumer Protection Public Health and Risk Assessment Directorate Unit C6 Health Measures. http://ec.europa.eu/health/ph_threats/human_substance/documents/organ_survey.pdf. Erişim Tarihi: 25.03.2016.
8. Kennedy K. Organ Donation and Transplantation in India: An Inquiry in Kerala. Journal of Social Distress and the Homeless. 2002; 11: 41-67.

9. Göz F, Şalk Güreli Ş. Yoğun bakım hemşirelerinin organ bağıışı ile ilgili düşünceleri. Fırat sağlık Hizmetleri Dergisi 2007;2(5): 77-88.
10. Bilgel H, Sadıkoğlu G, Göktaş O. ve Bilgel NA survey of the public attitude toward organ donation in a Turkish community and of the changes that have taken place in the last 12 years. Transplant International, 2004; 17: 126-30.
11. Morgan SE. ve Miller JK. Communicating about gifts of life: the effect of knowledge, attitudes, and altruism on behaviour and behavioural intentions regarding organ donation. Journal of Applied Communication Research, 2002; 30:163-78.
12. Glasgow M.E.S.ve Bello G. Bone marrow donation: Factors influencing intentions in African Americans. Oncology Nursing Forum, 2007; 34(2): 369-77.
13. Kılıç S, Koçak N, Türker T, Gürpınar H, Gülerik D. Kız üniversite öğrencilerinin organ bağıışı konusundaki tutumları ve bu tutumlarına etki eden faktörler. Gülhane Tıp Dergisi 2010; 52:36-40.
14. Doğan P, Toprak D, Sunal N, Doğan I. Türkiye’de üniversite öğrencilerinin organ nakli konusundaki bilgi, tutum ve davranışları. Smyrna Tıp Dergisi 2012; 1:16-25.
15. Yaşar M, Oğur R, Uçar M, Göçgeldi E, Yaren H, Tekbaş ÖF, Korkmaz A. Bir Sağlık Meslek Yüksekokulu son sınıf öğrencilerinin organ bağıışı konusundaki tutumları ve tutumlarına etki eden faktörler. Genel Tıp Dergisi, 2008; 18(1), s. 33-7.
16. Parlar S, Ovayolu N, Batar N ve ark. Gaziantep Üniversitesi Öğrencilerinin Organ Bağıışına Bakış Açılıarı. 3. Uluslararası-10. Ulusal Hemşirelik Kongresi Özet Kitabı. 7-10 Eylül 2005, İzmir.
17. Özmen, D, Çetinkaya, A. Ç, Sarızeybek, B, Zeybek, A. Celal Bayar Üniversitesi Manisa Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin organ bağıışına ilişkin bilgi ve görüşleri. Türkiye Klinikleri J MedSci, 2008; 28: 311-8.
18. Pierini, L. ve ark. Teenager donation: Investigation of 848 high school students. Transplantation Proceedings, 2009; 41: 3457-9.
19. Canova, D. ve ark. Understanding of and transplantation: A survey among Italian University Students Clin Transplant 2006; 20:307-12.
20. Al-Fagih SR. The influence of Islamic views on public attitude towards kidney transplant donation in a Saudi Arabian community. Public Health, 1991; 105(2): 161-5.
21. Sanner MA. Swedish survey of young people’s views on organ donation and transplantation. Transpl Int, 2002; 15: 641-8.
22. Schirmer, J. ve ark. Organ ve tissue donation: What do high school students know? Einstein, 2007; 5(3): 213-9.
23. Akış M, Katırcı E, Uludağ HY. ve ark. Süleyman Demirel Üniversitesi personelinin organ doku bağıışı ve nakli hakkındaki bilgi ve tutumları. Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi. 2008; 15 (4):28-33.
24. Radecki CM, Jaccard J. Psychological aspects of organ donation: a critical review and synthesis of individual and next-of-kin donation decisions. Health Psychol. 1997;16(2):183-95.
25. Chung CK, Ng CW, Li JY, et al. Attitudes, knowledge, and actions with regard to organ donation among Hong Kong medical students. Hong Kong Med J. 2008;14(4):278-85.
26. Wang W, Tian H, Yin H, Liu H, Zhang XD. Attitude toward organ donation in China. Chin Med J (Engl). 2012;125(1):56-62.
27. Naçar M, Çetinkaya F, Kanyılmaz D ve ark. Hekim adaylarının organ nakline bakış açıları. Türk Nefroloji Diyaliz ve Transplantasyon Dergisi 2001; 10(2): 123-8.